

શિક્ષણ અને સમાજ
કલ્યાણ કેન્દ્રનું
માસિક મુખ પત્ર

વર્ષ : ૯

અંક : ૧૦

સૌરાષ્ટ્રની આબોહવામાં થયેલ ફેરફાર આબોહવા પરિવર્તનની અસર આ વિસ્તારના તમામ નૈસર્ગિક જૈવનિર્વસતંત્રો સામાજિક આર્થિક તંત્રો પર થવા સંભવ છે.

સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારોની આબોહવામાં થઇ રહેલાં ફેરફારો એક અભ્યાસમાં છેલ્લા ૧૦ વર્ષ (૨૦૦૧ થી ૨૦૧૦) ના હવામાન વિવિધ ઘટકોને અગાઉના ૧૦૦ વર્ષો (૧૮૦૧ થી ૨૦૦૦) સાથે સરખાવામાં આવ્યા અને આંકડાઓનું પૃથક્કરણ કરતાં નીચે જણાવ્યા મુજબ તારણ મળ્યા.

૧. છેલ્લાં ૧૦ વર્ષોમાં દરેક જીલ્લામાં ચોમાસું ઋતુ વરસાદનું પ્રમાણ વધ્યું છે, ખાસ કરીને ઓગસ્ટ અને સપ્ટેમ્બર માસ દરમ્યાન વરસાદ વિશેષ વધેલ છે.

૨. ચોમાસું ઋતુ દરમ્યાન વરસાદમાં કુલ દિવસોમાં કોઈ ફેરફાર થયેલ નથી.

૩. વરસાદની શરૂઆત અને વિદાયનો સમય બદલાયેલ છે.

૪. છેલ્લા ૧૦ વર્ષમાં ભારે વરસાદના બનાવોની સંખ્યા વધી છે.

૫. ભારે વરસાદના વર્ષો અગાઉના દશકો કરતાં છેલ્લાં દશકમાં વધારે જોવા મળ્યાં છે.

૬. સરેરાશ કરતાં વધારે વરસાદના વર્ષો અગાઉના દશકોની સરખામણીએ છેલ્લાં દશકામાં મહત્તમ જોવા મળ્યો છે.

૭. ચોમાસું ઋતુ દરમ્યાન વાદળછાંયા દિવસોમાં વધારો થયેલ છે. ખાસ કરીને જુલાઈ અને ઓગસ્ટ માસ દરમ્યાન વાદળછાંયા દિવસો વધેલ છે.

૮. શિયાળામાં લઘુત્તમ ઉષ્ણતાપમાન છેલ્લાં ૨૭ વર્ષોમાં વધારો થયેલ છે, તેમજ ઠંડા દિવસોની સંખ્યા ઘટેલ છે. ઠંડીની શરૂઆત અને વિદાય મોટી થાય છે.

૯. ઉનાળામાં મહત્તમ ઉષ્ણતામાનમાં છેલ્લા ૨૭ વર્ષો વધારો થયેલ છે, તેમ છતાં ગરમ દિવસોની સંખ્યા ઘટેલ છે.

૧૦. આમ, હવામાનમાં વારંવાર થતી વિષમતા, તીવ્રતા અને પરાકાષ્ટિય પરિસ્થિતિ સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારની આબોહવામાં થયેલ પરિવર્તન સૂચવે છે.

(સંકલન સ્વાતી પટોળીયા)

મૌનમાં પણ ઈશ્વર સમાયેલો છે.

ટકાઉ ખેતી

ખેડૂત મિત્રો, દિવાળી અને નવા વર્ષની આપ બધાને ખુબ ખુબ શુભકામના. મગફળીનો પાક મોટાભાગે પાક અવસ્થાએ પહોંચી ગયો છે. કપાસના પાકમાં પણ પહેલી વીણીની શરૂઆત થશે. તો આ અંકમાં કપાસની વીણી અને મજૂરો વિશે થોડી વાતો કરીએ.

કપાસમાં વીણી એ ખુબજ મહત્વની બાબત ગણી શકાય. વીણી નીચેથી ઉપર તરફ કરવી જોઈએ જેથી કપાસના સુકા પાન કપાસ સાથે ભળે નહિ. વીણી કરતા લોકોએ માથા પર સ્કાપ તેમજ ટોપી પહેરવી જેથી માથાના વાળનો કચરો કપાસમાં ના ભળે, વીણીમાં ખાતરની કોથળીનો ઉપયોગ કરતા હોય તો ફાટેલા અને દોરા નીકળેલા ના હોવા જોઈએ. કલરિંગ કોથળીનો ઉપયોગ કરવો. વીણેલા કપાસમાં ભેજ જણાય તો મોટા ઝાડના છાયામાં સુકાવવો. રોગગ્રસ્ત કપાસને અલગ તારવવો. અલગ અલગ વીણીનો કપાસ અલગ અલગ સંગ્રહ કરવો. શક્ય હોય તો વેરાયટી મુજબ કપાસનો સંગ્રહ કરવો. પાન, ગુટકા વગેરેના પ્લાસ્ટીકના ટુકડા ના ભળે એની કાળજી લેવી. કપાસ એક જગ્યા પરથી બીજી જગ્યા પર પરિવહન કરતી વખતે કચરો ના ભળે તેમજ સાફ રહે તેનો ખ્યાલ રાખવો જોઈએ. જે જગ્યા પર સંગ્રહ કરવાનો હોય ત્યાં આગ અને બીજા અન્ય જીવોથી સુરક્ષિત રહે તેની કાળજી રાખવી.

૬ થી ૧૪ વર્ષના બાળકોને ફરીજીયાત પ્રાથમિક શિક્ષણ મળવું જોઈએ. ખેતીના મોસમી કામોમાં બાળકોનું શિક્ષણ ના બગડે તેની કાળજી રાખવી જોઈએ. ૧૮ વરસની ઉમરના બાળકોને કોઈ પણ જોખમી કે ભારે કામો ના કરે તેની કાળજી રાખવી જોઈએ. ખેતર પર પીવાનું શુદ્ધ પાણી અને સફાઈ માટે પાણીની વ્યવસ્થા હોવી જરૂરી છે. સમાન કામ સમાન વેતન મળવું જોઈએ. સ્ત્રી, પુરુષ, નાત, જાત તેમજ ધર્મના ભેદભાવ ના હોય. દવા છંટકાવ કરનાર વ્યક્તિ ૧૮ વર્ષથી ઉપરની ઉમરનો, તાલીમ પામેલ તેમજ તંદુરસ્ત હોવો જોઈએ. ગર્ભવતી મહિલા દવાના છંટકાવ કાર્યમાં ના જોડાય. દોસ્તો આ લખું છું ત્યારે તળાજા વિસ્તારમાં વરસાદ તેમજ પવન ચાલુ છે. તેમજ કપાસ ઢળી પડવાના વાવડ છે. જેથી આ વરસાદ કપાસ તેમજ અન્ય પાકો ને નુકશાન કરશે. પરંતુ જો ખેતરમાં પાણી ભરાતું હોય તો જલ્દીથી પાણીનો નિકાલ કરવો. અને પાણી ભરાવાના ૨૪ કલાક પહેલા કોબાલ્ટ ક્લોરાઈડ ૧ ગ્રામ ૧૦૦ લીટર પાણીમાં ભેળવીને છંટકાવ કરવાથી કપાસના સુકારમાં નિયંત્રણ કરી શકાય. તેમજ ૧૩:૦૦:૪૫ ખાતરનો સ્પ્રે પણ કરશો તો લાભકારક રહેશે. જરૂર જણાય તો ચુરીયા ખાતરનો હળવો ડોઝ આપી શકાય.

ડી.એન.ઝાલા ૯૮૨૫૪૨૨૨૪૪

જનની અને જન્મભૂમી સ્વર્ગ કરતા પણ મહાન છે.

વાતચીતની કળા કેળવો
વ્યવસાયિક અને સામાજિક રીતે સફળ થવા માટે ગ્રામવિકાસના કાર્યકર તરીકે તમે ગામડામાં જશો તો લોકોના વ્યવસાય, રસ, રૂચી અને સમય પારખીને વાતચીત કરવી પડશે. વફૂત્વ કલાને કારણે દરેક મિનીટે એક ડોલર કમાવનાર અમેરિકાની પ્રસિદ્ધિ વ્યક્તિ ડેલ કાર્નેગી યુવાનીમાં ખેતરમાં સ્ટ્રોબેરી વીણતા હતા. ઢોર ચરાવતા જતા હતા, લાકડાં ફાડતાં હતા અને કેરોસીનના દીવા તળે વાંચતા હતા. પણ તેણે વાક્યાતુર્યની હરીફાઈમાં ઇનામો જીતી આગળ આવવા ધ્યેય નક્કી કર્યું. ગાયો દોહતી વખતે કે હારબંધ બેઠેલા કબૂતરો સમક્ષ ઉઠતા બેસતા ભાષણો કરવા લાગ્યા વફૂત્વ કલા માટે સખત મહેનત કરી અને અંતે આત્મવિશ્વાસથી નિષ્ફળતા પર જીત પ્રાપ્ત કરી અમેરિકામાં તેણે 'વાતચીતની કળા અને માનવ સંબંધો' માટે શરૂ કરેલી સંસ્થા આજે જગપ્રસિધ્ધ છે. વાતચીત ઉપરથી તમારા સંસ્કાર ઉછેર અને કુશળતાનો લોકોને ખ્યાલ આવી જાય છે. તમારા જીવનનું પ્રતિબંબ વાતચીતમાં પડે છે. તેથી સહજતાથી અને કરવું બંનેમાં ફરક છે. મનમાં આવે તે બોલી ન નાખો. બોલવા પહેલા શું બોલવું અને વાક્યો આકર્ષક રીતે ગોઠવો. બીજાની જિંદગીમાં રસ લેતા શીખો તમારી પાસે ગમે તેટલું જ્ઞાન હોય પણ જ્યાં

સુધી બીજાને રસ પડે તેવું નહીં બોલો તો તે જ્ઞાન કામમાં નહીં આવે. વાંચનથી શબ્દ ભંડોળ વધશે રૂઢી પ્રયોગ, કહેવતો, દુયકા, અવતરણોનો ઉપયોગ કરીએ. આવા વક્તવ્યથી લોકોને થાક કે કંટાળો નહીં લાગે. ખાણમાંથી નીકળતાં હીરાને સાફ કરી, કટીંગ કરી, પોલીશ કરી પહેલ પાડવામાં આવે ત્યારે તેનું મૂલ્ય વધી જાય છે. ઘરમાં પણ દરરોજ સાંજે સારા પ્રસંગોની ચર્ચા, છણાવટ થવાથી બાળકો માટે પ્રેરણાદાયી વાતાવરણનું નિર્માણ થશે.

વાતચીતની ગુણવત્તા વધારવા સંસ્કારી મિત્રમંડળ રાખો તમારા વર્તુળના સભ્યોની ભાષા, વિનયી, શુધ્ધ, સંસ્કારી નિરાડંબરી અને ઉચ્ચ હશે તો તમારી બોલચાલમાં તેનો પડઘો પડશે જે રીતે સુંદર દ્રાવણો ભેગા કરવાથી રસાયણિક પ્રક્રિયા થતા ત્રીજું જ અદભૂત દ્રાવણ બને છે તે રીતે મિત્ર વર્તુળને કારણે અદભૂત પરિણામો લાવી શકાશે. સામેની વ્યક્તિને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો. તેમના જીવનની વાતો કરવાનું ઉત્તેજન આપો. તેઓ બોલીલે પછી જ બોલો. તેમની બિન જરૂરી ટીકાં ન કરો કે તેના વિષે કડવું ન બોલો. સામેની વ્યક્તિની ખુશામત ચાપલુસી ન કરો પણ સહૃદયતાથી નિર્હેતુક, નિખાલસ પ્રશંસા કરો તમારી મનોવૃત્તિ સકારાત્મક બનાવો.

(જીવનની સફળતાના સંકલિત અંશો)

આત્મવિશ્વાસનો અર્થ છે પોતાના કામમાં અતુટ શ્રદ્ધા.

ખેત તલાવડી

સ્થળ ની પસંદગી :

ખેત તલાવડી લાંબા ગાળાની યોજના હોવાથી તેના સ્થળ ની પસંદગી મહત્વ ની છે આથી ખેત તલાવડી ને ખેતર કે ફાર્મના ક્યાં ખૂણામાં પસંદગી કરવી જેથી પૂરતા પ્રમાણ માં પાણી નો સંગ્રહ કરી ઓછા ખર્ચ દુર સુધી પાણી નો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ કરી શકાય.

ખેત તલાવડીના સ્થળ ની પસંદગી માટે ધ્યાન માં રાખવાના મુદ્દાઓ :

ખેત તલાવડી એક ખેડૂત ખેડૂત દ્વારા થવા એક કરતા વધારે ખેડૂતો જેમની એકબીજાની જમીન નજીક છે તેઓ સહકારી ધોરણે લાંબા ગાળાની યોજના બનાવી સકે છે. ખેત તલાવડી ખેતર ના કે ફાર્મા ના ક્યાં ખૂણા માં બનાવવી કે જેથી ખેતરનું બધું જ પાણી મેળવી સકાય અને ઓછા ખર્ચે પાણીનો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ કરી સકાય. ફાર્મ કે ખેતરની નીચાણવાળા અથવા કુદરતી ખાડાવાળા ભાગની પસંદગી કરવી જોઈએ આથી ખોદકામ તથા પાળી ઉંચી બનાવવાની જરૂર ઓછી પડતાં ઓછા ખર્ચે થઈ શકે.

ખેત તલાવડીની જગ્યાના ભૂ-સ્તર ના ગુણધર્મો એવા હોવા જોઈએ કે ઝમણ થી થતા પાણીનો વ્યય અટકાવી શકાય.

ભૌગોલિક રીતે કુદરતી આદર્શ રૂપ હોઈ તેવા વિસ્તાર માં પાણી નો સંગ્રહ કરવાથી પાણીની ઉપરની સપાટીનો વિસ્તાર ઓછો

રહે આથી બાષ્પીભવન થી થતો પાણી નો વ્યય અટકાવી શકાય. ખેત તલાવડી નું સ્થળ તેના પાણી ની ઉપયોગીતા ની દ્રષ્ટિ એ નજીક હોવું જોઈએ.

ગટર કે ફેક્ટરીમાંથી રશાયણયુક્ત, અશુદ્ધ પાણીથી ખેત તલાવડીના સ્થળની પસંદગી દુર કરવી જોઈએ. ખેત તલાવડી ભરાઈ ગયા પછી વધારાના પાણી ના નિકાલ માટે પુરતી વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ. ખેત તલાવડીના ઉપરના ભાગમાં જમીન નું ધોવાણ અટકાવી શકાય તેવી સપાટી હોવી જરૂરી છે જેથી ખેત તલાવડી ક્ષમતા લાંબા ગાળા સુધી જળવાઈ રહે.

ખેત તલાવડી ત્રણ પ્રકારની બનાવી શકાઈ છે.

૧. ખોદકામ કરીને બનાવેલ ખેત તલાવડી : ખોદકામ કરીને બનાવેલ ખેત તલાવડી માં નીચાણવાળા અથવા સમતલ ભાગની જમીન ને ખોદકામ કરી તેમાંથી નીકળેલ માટી થી પાળો બાંધવામાં આવે છે. પાણી ની ઉપલબ્ધતા અને ઉપયોગ મુજબ ના કદની તલાવડી બનાવી શકાઈ છે. તેથી આવી ખેત તલાવડીઓ વધારેમાં વધારે બાંધવામાં આવે છે.

૨. ઝરણાં ઉપરની તલાવડીઓ : પહાડો કે ઉચાળવાળા વિસ્તારમાંથી વરસાદ ની પાણી નીચાણવાળા વિસ્તાર માં નાના ઝરણા રૂપે લાંબા સમય સુધી વહે છે. તેના ઉપર યોગ્ય જગ્યાએ સંગ્રહ સ્થાન ઉભું કરી તલાવડીઓ

આદર બધાને આપો, આત્મા કોઈ એકને આપો.

બાંધવામાં આવે છે. પહાડી અને વધારે વરસાદવાળા વિસ્તારમાં આવા તળાવો બાંધવાની શક્યતાઓ વધુ રહે છે.

૩. વહેણની બાજુમાં બાંધેલ તલાવડીઓ: ઝરણાના વહેણના કોઠાની બાજુમાં યોગ્ય રીતે ખોદકામ અને બાંધકામ કરીને ઝરણાના પાણીનું વહેણ વાળીને પાણીનો સંગ્રહ કરવામાં આવે છે.

ખેત તલાવડીઓ ના ફાયદા :

૧. ચોમાસામાં પાક ની કટોકટી અવસ્થાએ જ્યારે વરસાદ વધુ ખેંચાઈ ત્યારે એકાદ - બે જીવન બચાવ પિયત આપીને પાક ને બચાવી શકાય.

૨. રવિ ઋતુ ના પાકો જેવા કે રાયડો, ચણા વગેરે ને વાવણી સમયે પિયત આપીને સારો ઉગાવો મેળવી શકાય છે. અથવા બે માર્યાદિત પિયત આપવામાં આવે તો પાક ના ઉત્પાદન

માં વધારો મળે છે.

૩. સુકા વિસ્તાર માં સંગ્રહિત પાણી પશુઓને પીવા તેમ જ અન્ય ઘરગથ્થું વપરાશ માં પણ લઈ શકાય છે.

૪. ખેત તલાવડીમાં મત્સ્ય ઉછેર અને જૈવિક ખાતર (બાયોફર્ટીલાઈઝર) ઉત્પન કરી શકાય છે.

૫. ખેત તલાવડી માં પાણી સાથે જે કાંપ ઘસડાઈ આવે છે તે પાણી ખલાશ થઈ જતા ખેત તલાવડી ના તળિયે જામી જાય છે. જેને ખાતર તરીકે ખેતરોમાં નાખીને પાકનું ઉત્પાદન વધારી શકાય છે.

૬. ખેત તલાવડીની ભૂગર્ભ માં પાણી નો સંગ્રહ થાય છે આથી નીચાણવાળા વિસ્તારમાં કુવાના પાણીના તળ ઉંચા આવે છે.

સાહસ વિનાનું જીવન એ નિષ્ફળ જીવન છે.

ચણાની વૈજ્ઞાનિક ખેતી

ભારતમાં જે કાઈ કઠોળ પાકો વાવવામાં આવે છે. તેમાં ચણાનું સ્થાન પ્રથમ છે, કારણ કે તેનો વિસ્તાર બીજા બધાજ કઠોળ પાકોના વિસ્તાર કરતા વધારે છે. ગુજરાત રાજ્યમાં ૧.૭૬ લાખ હેક્ટરના ગુજરાત ચણાના ઉત્પાદન ક્ષેત્રે હરણ ફાળ ભરી રહેલ છે. હજુ પણ ખેડૂતો આધુનિક જાતો વાવી તેની ભલામણ થયેલ ખેતી પધ્ધતિ અપનાવે તો ચોક્કસ ચણાની ઉત્પાદકતા વધારી ઉત્પાદનમાં સિંહફાળો આપી શકે તેમાં કોઈ બેમત નથી. ચણાની સીઝન શરૂ થવામાં છે ત્યારે અપનાવા જેવી કેટલીક વૈજ્ઞાનિક ટેકનીક તમારી સમક્ષ રજૂ કરીએ છીએ.

ચણાની જાતો

ભારતમાં ચણાના મુખ્ય બે પ્રકારો છે.કાબુલી અને દેશી. કાબુલી જાતો સફેદ રંગના મોટા દાણાવાળી હોય છે. જેને લાંબા શિયાળા અને તીવ્ર ઠંડીની જરૂર પડતી હોવાથી ગુજરાતમાં તેનું વધારે ઉત્પાદન મળતું નથી. ગુજરાત ચણા ૧

જાત,ગુજરાત,મહારાષ્ટ્ર,રાજસ્થાન અને મધ્યપ્રદેશ માટે છે. આ પિયત તેમજ બિનપિયત બંને વિસ્તારો માટે છે. આમ છતાં આ જાત પિયત હેઠળ વધુ અનુકુળ આવે છે. માટે પિયત ચણા ઉગાડતા ખેડૂતોએ આ

જાતની પંસદગી કરવી જોઈએ. આ જાત ૧૦૫ થી ૧૧૦ દિવસે પાકી જાય છે.જૂની પિયત જાતો દાહોદ પીળા અને આઈ.સી.સી. ૪ કરતાં તેનો ઉતારો ૨૫ ટકા વધારે આવે છે.પિયતમાં તેનો ઉતારો ૨૦૦૦ થી ૨૨૦૦ કિલો પ્રતિ હેક્ટરે મળે છે. જ્યારે બિન પિયતમાં હેક્ટરે ૧૦૦૦ થી ૧૨૦૦ કિલો ઉતારો હેક્ટરે મળે છે.

ગુજરાત ચણા ૨

બિનપિયત જાત હોવાથી ભાલ અને ઘેડ માટે અનુકુળ છે.૯૦ થી ૯૫ દિવસોમાં પાકતી આ જાતનો દાણો ચાફા ચણા કરતા અઢીની ત્રણ ત્રણો મોટો હોવાથી બજાર ભાવ ઉંચો મળે છે.આ જાત જીંજરા અને દાળીયા માટે પણ ખૂબજ અનુકુળ છે. આ જાતનો ઉતારો બિન પિયતમાં હેક્ટરે ૧૦૦૦ થી ૧૨૦૦ કિલો આવે છે. આ જાત ભાલમાં ખૂબજ લોકપ્રિય થયેલ છે. ભાલ અને ઘેડ ઉપરાંત ગોધરા,દાહોદ,ભરૂચ નવસારી,ખેડા,વડોદરામાં તેનું વાવેતર શરૂ થયું છે.વિશેષમાં જણાવવાનું કે પડોશી રાજ્યો જેવાકે મહારાષ્ટ્ર અને મધ્યપ્રદેશનાં ઘણા ખેડૂતો આ જાત વાવે છે.

ગુજરાત ચણા ૩

આ જાત બિનપિયત વિસ્તારો માટે ભલામણ કરવામાં આવે છે. તે ગુજરાત ચણા ૧ કરતા

ઉત્સાહ જ સફળતાને આમંત્રણ આપે છે.

૧૦ ટકા તથા ગુજરાત ચણા ૨ કરતા ૧૩ ટકા વધુ ઉત્પાદન આપે છે. આ જાત ઉત્પાદન ૧૫૦૦ થી ૧૬૦૦ કિ.ગ્રા પ્રતિ હેક્ટરે આપે છે. આ જાત આકર્ષક દાણાનો રંગ (પીળો), મોટા કદના દાણા (૨૨.૭૭ ગ્રામ/૧૦૦ બીજ), વહેલી પાકતી જાત (૯૮ દિવસ), સુકારા અને સ્ટંટ વાઇરસ સામે મધ્યમ પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવતી તથા દાણાની ઉત્તમ ગુણવત્તા ધરાવતી જાત છે. જેથી ઉપભોક્તા તેને વધુ પસંદ કરે છે અને તેના બજારભાવ પણ વધુ મળે છે. આ જાતની એક અન્ય વિશેષતા એ છે કે તેને પિયત હેઠળ પણ વાવી શકાય છે. ગત રવી ઋતુમાં ઘણા ખેડૂત ભાઈઓએ હેક્ટરે ૨૦૦૦ કિલો જેટલું ઉત્પાદન મેળવેલ છે.

જમીન

સારી ભેજસંગ્રહ શક્તિ ધરાવતી, કાળી અથવા મધ્યમ કાળી કાંપવાળી જમીનમાં ચણા ખૂબજ સારા થાય છે.

વાવણીનો સમય

નવેમ્બરનાં પ્રથમ પખવાડીયા દરમ્યાન પિયત ચણાની જાતોનું વાવેતર કરવું બિનપિયત જાતોનું વાવેતર ઓક્ટોબરના છેલ્લાં અઠવાડિયાથી કરી શકાય.

બીજનો દર અને અંતર

બે માસ ૩૦ થી ૪૫ સે.મી.ના અંતર મુજબ હેક્ટરે ૬૦ કિલો પ્રમાણે ચણા વાવવા. જો

મોટા દાણાવાળી ગુજરાત ૨ અને ગુજરાત ૩ જેવી જાતો વાવવી હોય તો હેક્ટરે ૭૫ થી ૮૦ કિલોનું પ્રમાણ રાખવું જરૂર કરતાં વધારે અંતરે વાવવાથી છોડની વાનસ્પતિક વૃદ્ધિ થાય છે. છોડ મોટા અને ઊંચા વધી જાય છે.

બીજ માવજત

વાવણી વખત પહેલા ફૂગનાશક દવા અને પછી રાઈઝોબીયમ કલ્ચરનો પત આપવો. રોગ સામે રક્ષણ માટે એક કિલો બિયારણમાં ૩ ગ્રામ મુજબ ફૂગનાશક દવા કાર્બેન્ડાઝીમ ૧ ગ્રામ અને થાયરમ ૨ ગ્રામ અથવા ટ્રાયકોડર્મા વીરીડી ૪ ગ્રામ અને વાયટાવેક્ષ ૧ ગ્રામ પ્રમાણે બિયારણને દવાનો પત આપવો. આ દવાથી સુકારા જેવા બીજજન્ય અને જમીનજન્ય રોગો સામે રક્ષણ મળે છે.

રાઈઝોબિયમ નામના એ એક જાતના બેક્ટેરિયાનું નામ છે, જે હવામાં રહેલ નાઈટ્રોજનનું જમીનમાં સ્થાયીકરણ કરવાની શક્તિ ધરાવે છે. રાઈઝોબીયમ નામના બેક્ટેરિયા દરેક કઠોળ વર્ગની વનસ્પતિના મૂળ ઉપર જોવા મળતી ગાંઠોમાં રહે છે. જે હવામાં રહેલ મુક્ત નાઈટ્રોજનનું સ્વરૂપમાં ફેરવવા અદભૂત શક્તિ ધરાવે છે. આ પ્રવૃત્તિ વધારવા એક ૭૫ નામનું રાઈઝોબીયમ કલ્ચર વાપરવું. આ કલ્ચર ૨૦૦ ગ્રામના પેકેટમાં મળે છે. એક પેકેટમાંથી ૮ થી ૧૦ કિલો બીજને માવજત આપી શકાય છે. સંકલન - નરેન્દ્રભાઈ પોકીયા

જ્યાં સંઘર્ષ નથી ત્યાં કોઈ પ્રગતી થતી નથી.

Happy Birthday**Rahul Chauhan****11.11.1985**coordination committee and
core team meeting at Amreli11 Training on RAVi crop for PU
14,2711-13 Training on learning audit at
Unnati - Bhachau

26-31 LRC Training, Unnati - Bhachau

In this month4-6 Training program of CEOs and
management staff on FPO
governance and business plan
at FWFB - Ahmedabad8-31 Masters' program in public
policy fieldwork of National
Law School of India University,
Bangalore with SSKK - Amreli9 Water resources management
activities discuss with engineer,**રમૂજ એક થેરાપી**ટીચર : આજથી બધા છોકરા ક્લાસની બધી
છોકરીઓને બહેન કહેશે.

પાછળથી એક છોકરો બોલ્યો :

આ બધાનાં માંમેરા કોણ આવશે પછી?

Printed, published and edited by Hardik Dhirajlal Vagadia on behalf of Educational & Social Welfare Centre, Published from Tapak Karyalay, 26-Omnagar-3, Hanumanpara Road, Amreli and printed at Geeta Graphics, F-1 Sahjanand market, Station road, Amreli.

Post Reg. No. Amreli/091/2015-17**Valid Upto 31/12/2017****RNI No. GUJGUJ/1999/01521****Date Of Issue 1st of month**

Book -Post, Printed Matter

Tel/Fax : 02792-223525

E-mail : tapak@sskkamreli.org website: www.sskkamreli.org

મિત્રતા વગરનું જીવન એટલે કે સૂર્ય વગરનું આકાશ.